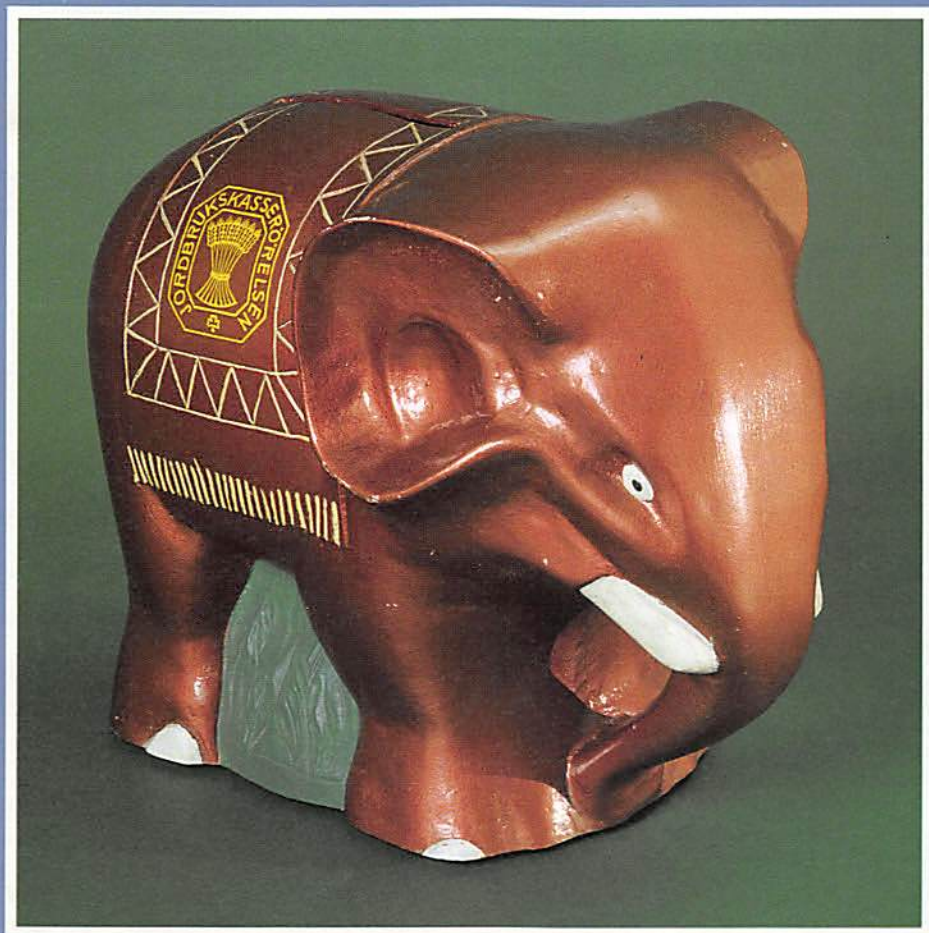


SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT



MAJ 4 • 99



Visigoternas prägning av kopparmynt i Spanien

Medaljer över prins Eugen

SNF:s årsberättelse 1998

Pris 20 kr



SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 18 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB

Norrmalmstorg 1, 1 tr.,
Box 7662, 103 94 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden

Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel

Box 307, 791 27 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel

Hantverkaregatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt

Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel

Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

Malmö Mynthandel

Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer

Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder

Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-16 05 38

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrhälje Mynt AB

Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

J. Pedersen Mynthandel

Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel

Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel

Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel

Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

NUMISMATISK FORSKNING



COMMENTATIONES DE NUMMIS SAECULORUM IX-XI
IN SUECIA REPERTIS. NOVA SERIES.

1. Kenneth Jonsson, *The New Era. The Reformation of the late Anglo-Saxon Coinage*. 1987. Pris: 325:-
2. Inger Hammarberg, Brita Malmer and Torun Zachrisson, *Byzantine Coins Found in Sweden*. 1989. Pris: 225:-
4. Brita Malmer, *The Sigtuna Coinage c. 995 - 1005*. 1989. Pris: 225:-
6. Kenneth Jonsson and Brita Malmer (eds.), *Sigtuna Papers. Proceedings of the Sigtuna Symposium on Viking-Age Coinage 1 - 4 June 1989*. 1990. Pris: 350:-
7. Gert Hatz, Vera Hatz, Ulrich Zwicker, Noel und Zofia Gale, *Otto-Adelheid-Pfennige. Untersuchungen zu Münzen des 10./11. Jahr hunderts*. 1991. Pris: 225:-
9. Brita Malmer, *The Anglo-Scandinavian Coinage c. 995 - 1020*. 1997. Pris: 850:-

CORPUS NUMMORUM SAECULORUM IX - XI QUI IN SUECIA REPERTI SUNT

1.1	Gotland	Akeback - Atlingbo	Pris: 150:-
1.2	Gotland	Bäl - Buttle	260:-
1.3	Gotland	Dalhem - Etelhem	300:-
1.4	Gotland	Fardhem - Fröjel	260:-
3.1	Skåne	Åhus - Gröby	235:-
3.4	Skåne	Maglarp - Ystad	250:-
8.1	Östergötland	Älvestad - Viby	175:-
16.1	Dalarna	Falun - Rättvik	90:-

STOCKHOLM STUDIES IN NUMISMATICS

1. Ivar Leimus, *Das Münzwesen Livlands im 16. Jahrhundert*. 1995. Pris: 200:-

Beställningar: (OBS! Porto tillkommer)
NUMISMATISKA FORSKNINGSGRUPPEN
Bollhusgränd 1B 111 31 Stockholm
Tel: 08 - 674 77 50

SVENSK

NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
- Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari - maj, september - december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:-
2:a omslagssidan	2.200:-
4:e omslagssidan	2.500:-
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:-
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:-
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:-
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:-

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98

onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71

E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502

Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14

Ansvarig utgivare:
Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:
Monica Golabiewski Lannby

Manuskriptgranskare:
Lars O. Lagerqvist
Även tel 0152-200 79

Annonser och auktionskalender:
Frédéric Elfver
Tel 08-660 25 46
0704-13 87 55
(kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 150 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

Tryck:

Masterprint
Sätter & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X



Program

Svenska Numismatiska Föreningen: *Banérgatan 17 nb. Buss nr 4, 44; T-bana Karlaplan.*
Kungl. Myntkabinettets hörsal: *Slottsbacken 6. Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.*

- 6 maj **KMK**. 18.00. Föredrag: Catharina Andrén: Farbror Statens plånbok eller Din? Hushållsekonomi inför 2000-talet.
- 26 maj **KMK**. *Obs! tiden*. 17.30 - 18.00. SNF:s årsmöte.
18.00 - 19.15. Föredrag av Christian Edmond Dekesel: *Numismatic Publications in the 17th Century* i samarbete med KMK och KMKV.
19.30. Middag i Myntkrogen 19.30
(anmälan senast den 20 maj till kansliet, adress, se nedan).
Myntkrogen erbjuder en trevlig meny med sparris, värkcyckling, chokladbit till kaffet samt två glas vin (vitt till förrätten och rött till huvudrätten) för 250:- (utan vin 200:-). Avec kan beställas vid bordet efter fritt val. Betalning för middagen sker vid bordet.
- 2 juni **KMK**. 18.00. KMKV:s årsmöte.

Svenska Numismatiska Föreningen

Kansli: Besökstid 10.30 - 13.00 onsdag – torsdag.
Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.
Internet hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Utställningar: Tisdag – söndag kl. 10.00 - 16.00.
Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00 - 16.00.

Innehåll SNT 4 • 99

Sid

Visigoternas präglning av kopparmynt i Spanien	76
Myntsamlaren J.E. Arfvedsson	78
Spritpolletter från Sölvesborg	79
Två nautiska märken	80
Sammanställning av Lohe-skatten	80
Medaljer över prins Eugen	82
Södertälje kanal	87
Aktiebolaget Fallskärn för spekulanter	87
Nytt om böcker – recensioner	88
Ett försvunnet porträtt över Bror Emil Hildebrand	89
Ruterking som pollett	90
Skattkammaren . Offer mot värtor	91
Minnet av en svensk seger	91
SNF:s årsberättelse för år 1998	92
Personalia . Gunnar Ehnborn 1910-1999	94
Auktioner	95
Nya mynt	95

Omslag

KMK:s utställning *Spara i Bössa och Bank* nyinvijs inför sommaren. Nytt är att jordbrukskassornas/föreningsbankens historia lyfts fram.

Sveriges enda kooperativa bank bildades av småbönder i början av seklet och fick stor betydelse för jordbrukens möjlighet till drift och expansion. För den gemensamma styrkan fick kärven stå som symbol. Att elefanten fick symbolisera barnens sparande sägs vara en ren tillfällighet. En försäljare kom upp med en elefant till jordbrukskassans marknadsavdelning i slutet av 1950-talet. Därefter uppstod elefantklubben, elefantposten och sparbössor i form av elefanter. Attribut som styrka, uthållighet och arbetsredskap har tillkommit senare. Foto: J. E. Olsson.

Visigoternas prägling av kopparmynt i Spanien

Av Torbjörn Lindström

I den utmärkta översikten utgiven 1986 om mynt från tidig medeltid, *Medieval European Coinage* av Philip Grierson och Mark Blackburn, står det att visigoterna endast präglade mynt i guld. 1988 kunde emellertid den spanske numismatikern, professor Crusafont i Sabater, visa att vissa små koppar- eller bronsmynt är visigotiska. Han har sedan utvecklat beskrivningen av sådana mer detaljerat i en bok, *El sistema monetario visigoda: cobre y oro*.

Historia

Visigoterna (= västgoterna) var under 200-talet e.Kr. en ganska löst sammanhållen befolkningsgrupp, bosatt inom ett stort område väster om Svarta havet. Liksom flera andra grupper i trakten hade man vandrat dit från områden söder och öster om Östersjön under lång tid. Det spekuleras om mindre delar av befolkningen skulle kunna ha svenskt ursprung, men inget definitivt är känt vad gäller detta. Det romerska riket hägrade och år 376 fick man tillåtelse att bosätta sig inom dess gränser. Man deltog i slaget vid Adrianopel år 378 och slöt några år senare fred med den nye kejsaren. Under kung Alarik invaderade visigoterna Italien och kunde år 410 erövra staden Rom. Man fortsatte dock västerut och bosatte sig i Akvitanien, som ligger i nuvarande södra Frankrike. En visigotisk armé deltog i det mycket omfattande slaget på de Katalauniska fälten, där hunnerna ledda av Attila slogs tillbaka. Mot slutet av 400-talet erövrades delar av Sydgalien och åren omkring år 500 erövrades större delen av Spanien, vilket därefter skulle bli visigoternas huvudsakliga hemvist. Man kunde där etablera ett självständigt kungadöme inom gammalt romerskt område. Under kung Leovigild (568-586 e.Kr.) påbörjades guldmyntning med egna typer efter det att man dessförinnan hade kopierat romerska/bysantinska mynt. Under en av hans söner, Rekkared, lämnade man den arianska kristendomen och övergick till katolicismen. Visigoterna var en styrande minoritet av befolkningen i Spanien, till stor del bosatta i städer. Man undvek att blanda sig med ursprungsbe-folkningen i landet men successivt

uppstod ändå viss integrering, exempelvis genom gemensam lagstiftning och genom att äktenskap över folkgruppsgränserna blev tillåtet. Under tiden i Spanien hade man mäktiga grannar i frankerna i Frankrike, de besläktade ostrogoterna och senare i langobarderna i Italien samt i vandaler i Nordafrika. Under en period med inre stridigheter kunde bysantinerna 552 e. Kr. under Justinianus I:s regeringstid erövra områden inom sydöstra Spanien, vilka sedan hölls ett stycke in på 600-talet. Araberna invaderade år 711 Spanien och erövrade det visigotiska riket.

Mynttyper

Crusafont delar upp de kända koppar- eller bronsmynten i sex grupper (A-F), varav de första fem med mer eller mindre säkerhet kan föras till bestämda myntorter. Den sista omfattar några mynt av varierande utseende och där typerna inte ger någon bestämd ledtråd beträffande ursprung.

Grupp A och B är med stor sannolikhet präglade i Sevilla, antikens Ispalis. Huvudargumentet för denna attribuering är bokstäverna SP(L) som återfinns på myntens ena sida. Ett korsformat monogram med bokstäverna SP finns på vissa guldmynt, som man vet är präglade i Sevilla.

Grupp A (fig. 1) har på ena sidan bokstäverna SP eller i några fall SPL och på den andra sidan ett likartat kors, ofta stående på 1-2 trappsteg. Diametern varierar mellan cirka 5-10 mm och vikten mellan cirka 0,13-1,20 g men flertalet exemplar väger omkring 0,3 g. Ett stort antal varierande typer är kända, vilket talar för en längre period av utmyntning. Ett kors stående på trappsteg fanns på fransidan av guldmynten under kung Recceswinth (653-672). Detta kan tala för en präglingstid efter mitten av 600-talet.

Grupp B (fig. 2) har således också bokstäverna SP på ena sidan. De omger den nedre armen av ett stort kors. På den andra sidan finns en mycket grovt utformad framvänd byst eller i några fall huvud. Ingen text omger bysten. Mynten av denna typ är tyngre och har större diameter än grupp A. Vikten ligger mellan cirka 0,9-2,5 g och diametern på cirka 10-16 mm. Ett flertal sinsemellan

varierande typer finns inom denna grupp på samma sätt som inom grupp A.

Grupp C (fig. 3) har på ena sidan en byst och på andra sidan ett monogram som har tolkats som EME-RITA, dvs nuvarande Mérida. På åtsidan finns ofta en fragmentarisk inskription. Då jag först såg dessa trodde jag att texten var en korruperad form av DN IVST...., dvs imiterande mynt från de bysantinska 500-talskejsarna Justinus I och II samt Justinianus I. Crusafont har dock genom att jämföra fragment av texter samt från ett exemplar med hela texten bevarad (men ganska svåräst) lyckats visa, att texten bör läsas CIVITA, dvs "stad". Ett flertal olika bysttyper finns på dessa mynt. De överensstämmer stilmässigt väl med visigotiska guldmynt som präglades på ett flertal platser i Spanien. Ett exemplar (fig. 4) har en byst som liknar den framvända Kristusbyst som ursprungligen återfinns på bysantinska solidusmynt men som senare upptogs på Wambas guldremiser bland annat i Emerita (MEC 1:267). Professor Philip Grierson, Cambridge, anser att myntet är präglat av Wamba (672-680 e.Kr.). Ett tidigare ej beskrivet mynt (fig. 5) har i stället för byst vad som förefaller vara en gående Victoria-figur (tyvärr något otydlig) av samma typ som normalt finns på fransidan av guldmynten under Leovigild (575-586 e.Kr.) och Hermenegild (579-584 e.Kr.). Monogrammen på fransidan av dessa mynt har något varierande utformning.

Grupp D (fig. 6) har på åtsidan en högervänd byst med ett kors framför och på fransidan ett monogram, vilket har gett anledning att placera denna myntning i Toledo.

Grupp E (fig. 7) har en vänstervänd byst på ena sidan och ett likartat kors med tvådelade ändrar på fransidan. Med viss tvekan hänförs typen av Crusafont till Cordoba.

Crusafont tar slutligen upp en grupp mynt som inte kan hänföras till ovanstående grupper. Dessa mynt har ofta kors (fig. 8) eller byst som motiv men överensstämmer inte med de ovanstående mynten. Präglingstyperna för dessa är ej kända.

Ytterligare en typ med högervänd byst på ena sidan och texten ERM



Visigotiska kopparmynt präglade i Spanien

1. AE 6 mm med SP/kors utan trappsteg (endast sidan med kors avbildad) 0,29 g
2. AE 13 mm med framvänd byst/kors med bakvänt S och P 1,50 gram.
3. AE 10 mm med vänstervänd byst och text IV.../Emeritamonomram 0,87 g.
4. AE 9 mm med framvänd Kristus(?)byst/Emeritamonomram, 0,91 g.
5. AE 9 mm med Victoriafigur(?) gående åt höger/Emeritamonomram 0,74 g.
6. AE 8 mm med högervänd byst med kors framför/Toledomonogram 0,63 g.
7. AE 11 mm med vänstervänd byst/kors 1,74 g.
8. AE 9 mm med åttauddig stjärna/kors med 2 punkter 0,70 g.
9. AE 10 mm med framvänd byst/ERM i retrograd riktning med streck ovanför 1,05 g.

Foto författaren.

på den andra har ursprungligen beskrivits av Peter Lampinen som då var verksam vid Classical Numismatic Group, Lancaster, U.S.A. ERM har föreslagits stå för Hermenegild (579-584 e. Kr.) och kan i så fall ha präglats under hans misslyckade uppror riktat mot sin far, Leovigild. Ytterligare ett exemplar förefaller finnas avbildat i Crusafonts beskrivning som nummer 136 men är där tolkat som en Ispalisprägling av grupp B. En tidigare ej beskriven variant med framvänd byst och ERM i retrograd riktning avbildas här (fig. 9).

Under de senaste åren har ett större mynt som sannolikt också är visigotiskt beskrivits. Det har på åtsidan en mycket grovt utförd byst med viss likhet med Ispalispräglingarna av typ B och på framsidan bokstäverna BPS i retrograd riktning eventuellt föregående av A. Texten är således delvis densamma som på Ispalispräglingarna och uttydningen Ispalis in Baetica (dvs. provinsen som Ispalis tillhörde) har föreslagits. Vikter på två av de tre exemplar av denna typ jag känner till är 5,98 respektive 8,59 g. Till vikten motsvarar dessa de något högre valörerna av bysantinska, vandaliska och ostrogotiska kopparmynt. En annan, något tyngre mynttyp från perioden är de christogramförsedda kopparmynten som anses vara merovingiska Marseillepräglingar (se exempelvis Garrett Collection, auktion II, nr 682).

Vem lät prägla dessa mynt?

Man vet inte vem som lät prägla dessa mynt men de har ofta upptagats som antingen präglade under kontroll av de visigotiska kungarna på samma sätt som guldremisserna med kungens namn angivet eller av de städer som de kan föras till. Det finns ju även en möjlighet att vissa är inofficiellt präglade på samma sätt som romerska och bysantinska mynttyper kopierades på olika håll i Europa. Mycket talar för att dessa mynt i huvudsak är kungligapräglingar. T. ex. är motiven hämtade från sannolikt samtida kungliga guldpräglingar och att de städer som man vet var myntorter för koppar var också bland de mest betydande för de kungliga guldmyntpräglingarna. Den senromerska traditionen innefattadeprägling av små kopparmynt under kunglig kontroll och detta vidmakthölls under tidig bysantinsk tid och även av andra, ungefär samtida folk såsom ostrogoter i Italien och vandaler i Nordafrika. En stark anledning till

tveksamhet och ett argument för att det rör sig om stadspräglingar är att dessa mynt, utöver den typ som har förmodats vara präglad under Hermenegilds uppror, inte anger några kunganamn. Detta är en klar skillnad mot både senromerska, ostrogotiska och vandaliska nummusmynt, på vilka åtminstone en fragmentarisk inskription med kejsarens eller kungens namn brukar finnas. Det hade ju varit fullt möjligt att förse Emeritappräglingarna med en sådan inskription istället för den förmodade CIVITA.

Valörer

Det finns ingen valörangivelse på något av dessa mynt. Trots att vikterna inom varje mynttyp varierar markant finner man en tydlig skillnad i medianvikter mellan olika typer, exempelvis Crusafont typ A och B, som båda anses vara präglade i Ispalis. Detta och förekomsten av de avslutningsvis ovan beskrivna betydligt tyngre mynten talar för förekomsten av olika valörer i stället för att betrakta samtliga som nummusmynt. Vilka valörer mynten i så fall kan ha haft blir gissningar men med motsvarande vikter hos samtida bysantinska mynt har Crusafont framfört möjligheten att det även föreligger 2½ och 5 nummi.

Tid för präglning

Om mynten med ERM-inskrift kan antas vara präglade för Hermenegild har myntningen i koppar startat senast år 584 e. Kr. Myntet från Emerita med Victoria-frånsida imiterar en typ som är vanligt förekommande på guldmynten från hans far, Leovigild, kung 579-586 e. Kr. Då andra mynt från Emerita har bysttyper som mycket liknar dem som återfinns på hans guldmynt är det rimligt att antaga att kopparmyntningen med egna distinkta visigotiska typer startade senast på 580-talet. Det är troligt att små kopparmynt av imitativ karaktär präglades redan tidigare på samma sätt som de tidiga guldmynten imiterade romerska/bysantinska typer. Bysterna och andra myntmotiv liknar en rad bilder som återfinns på guldmynten från olika perioder och det är därför sannolikt att kopparmynten har präglats åtminstone tidvis under hela perioden fram till den arabiska invasionen. Det finns en tidig arabisk mynttyp från Spanien (se Walker, J. A Catalogue of Arab-Byzantine and Post-Reform Omayyad Coins. London 1956), som har en likartad byst

och som ger anledning att förmoda att araberna fortsatte myntning av denna typ av små kopparmynt innan man övergick till sådana mynt med enbart skrift.

Cirkulationsområden

De av mig kända mynten är samtliga funna i Spanien och talar således för en tämligen lokal användning till skillnad mot andra ungefär samtida småmynt, som ofta har cirkulerat inom hela medelhavsområdet. Då de kända mynten är obetydliga till formatet och ofta både dåligt utpräglade och slitna är det möjligt att man kommer att finna dem vid närmare genomgång av icke-spanska fynd. Inom Spanien förefaller de flesta mynten vara funna i sydöst främst omkring nutida Sevilla men man har även funnit ett exemplar på Menorca. Vissa av fyndplatserna ligger inom det område av det nutida Spanien som bysantinerna behärskade. Crusafont redogör i sin översikt i detalj för dessa fynd och det bör därvid noteras att fynd från de tre föreslag-

na myntorterna vid sidan om Ispalis (= Sevilla) ej är beskrivna. Fynden innehåller ofta även bysantinska, vandaliska och ostrogotiska mynt och visar att dessa inom Spanien har cirkulerat med de egna visigotiska kopparmynten.

Användning

Det är sannolikt att dessa mynt har använts som "stadsmünt" för smärre inköp och handel. Fyndomständigheterna visar emellertid att de har cirkulerat inom större delar av Spanien och således inte enbart använts inom präglingsorten.

Sammanfattning

Visigoterna präglade under tiden i Spanien guldremisser och små mynt i koppar. De senare har först under senare år beskrivits. Flera av de kända typerna kan hänföras till betydande städer i det visigotiska kungadömet såsom Ispalis, Emerita och Toledo. Det är inte känt om mynten har präglats under kunglig kontroll eller självständigt av dessa städer.

Litteratur

- Collins, R. *Early Medieval Spain* (2nd edition). Houndmills, Basingstoke 1995
- Hermodsson, L. *Goterna – ett krigarfolk och dess bibel*. Stockholm 1993
- Crusafont i Sabater, M. "The copper coinage of the visigoths of Spain". In: *Problems of Medieval Coinage in the Iberian area No. 3*. Santarem 1988
- Crusafont i Sabater, M. *El sistema monetario visigodo: cobre y oro*. Barcelona-Madrid 1994
- Miles, GC. *The coinage of the Visigoths of Spain: Leovigild to Achila II*. New York 1952
- Chaves, M.J. & R. *Catalogo general de las monedas Espanolas. II: Acuñaciones previsigodas y visigodas en Hispania desde Honorio a Achila II*. Madrid 1984
- Tomasini, W. *The barbaric tremissis in Spain and southern France. Anastasius to Leovigild*. New York 1964
- Grierson, Ph. and Blackburn, M. *Early Medieval Coinage I. The Early Middle Ages*. Cambridge 1986

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-411 08 07

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken



Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Myntsamlaren J.E. Arfvedsson

De flesta myntsamlare i 1800-talets Sverige samlade svenska mynt och medaljer. För de flesta var det kanske svårt att få tag på intressant material. Det fåtal samlade svenskar som vistades utomlands roade sig främst med utländska mynt och då i synnerhet mynt från antikens Grekland eller Rom. Som lysande exempel på dessa samlare kan nämnas ministerresidenten och egyptologen Nils Gustaf Palin (1765-1842) och Gustaf Daniel Lorichs (1785-1855).

Det fanns dock även några mindre bemärkta samlare. En av dessa var grosshandlaren Johan Edvard Arfvedsson (1811-1855), som tillhörde en känd handelsläkt. Arfvedsson var egentligen den ende samlare

som riksantikvarien Bror Emil Hildebrand kontaktade, när han ville få råd rörande antika mynt. När Hildebrand fått besked om Arfvedssons död skrev han några rader om honom till sin gode vän i Köpenhamn, fornforskaren och numismatikern C.J. Thomsen (1788-1865), i ett brev daterat 22 februari 1856:

"Edvard Arfvedsson tillbragte vintern 1854-1855 i Venedig, för att vårda sin helse. På våren skulle han derifrån begifva sig till något Böhmiskt bad; men hans dagar slutades i en liten stad i Steyermark. Hustru och barn voro honom följaktiga. Jag har nyligen, på enkans begäran granskat hans samling. Bland de Grekiska mynten finnas några goda saker. De Romerska äro af ringare värde. Det mesta i mindre goda exemplar. Hans numismatiska bibliotek var särdeles rikt. Samlingens öde är ännu oafgjord".

JW



Fig 1. SSFB / 1 L, åttkant 32,5 x 32,5 mm mässing. Gällde för 1 liter cognac.



Fig 2. 5 / D C, rekt. 19,5 x 35 mm mässing. Gällde för 1/2 liter cognac.



Fig 3. SSFB / 0,2 L, oval 29,5 x 36,5 mm mässing. Gällde för 2 deciliter cognac.

Spritpolletter från Sölvesborg

Följande polletter från slutet av 1800-talet är från Sölvesborgs Spritförsäljningsbolag, (= SSFB). De är av mäsing och zink i varierande former, alla ensidiga.

Polletterna ligger förvarade i ett kuvert från bolaget. Inuti kuvertet finns en enkel förteckning som förklarar polletternas användningsområde. Denna förteckning är undertecknad av en viss Andreas Nilsson.

Polletterna finns i privat ägo.

Börje Rådström

Foto JEO.

Anm. Med "cognac" avses förmodligen vad som i dag kallas "brandy" eller "eaud-vie", knappast äkta vara från Cognac.

/Red.

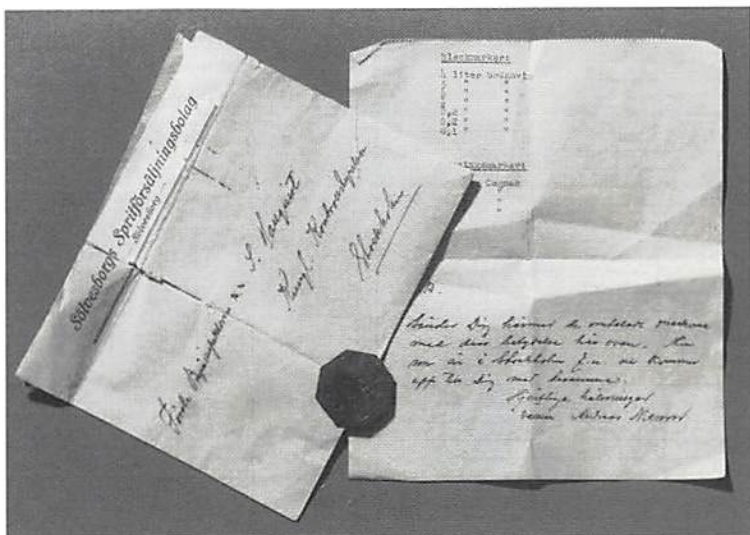


Fig 4. SSFB / 0,1 L. Rund 34 mm mäsing. Gällde för 1 deciliter cognac.



Fig 7. SSFB / 0,5 L, väggig kant 32,5 mm zink. Gällde för 1/2 liter brännvin.



Fig 10. 2 / D C, rund 22 mm zink. Gällde för 2 deciliter brännvin.



Fig 5. SSFB / 4 L, trekant med övre hörnen avklippta 36 x 36 mm zink. Gällde för 4 liter brännvin.



Fig 8. 5 / D C, rekt. 19 x 34 mm zink. Gällde för 1/2 liter brännvin.



Fig 11. SSFB / 0,1 L. Rund 31 mm zink. Gällde för 1 deciliter brännvin.



Fig 6. SSFB / 3 L, rekt. med avklippta hörn 27 x 46 mm zink. Gällde för 3 liter brännvin.



Fig 9. SSFB / 0,2 L, oval 29 x 35 mm zink. Gällde för 2 deciliter brännvin.

Svenska och skandinaviska mynt och sedlar.

Stor sortering av utländska jubileumsmynt, årsset samt småmynt. Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:

<http://www.nmh-mynt.a.se/index.htm>



Två nautiska märken

Under andra hälften av 1800-talet bildades i Stockholm en lång rad ångfartygsrederier, tex Transit (1852), Union (1861), Stockholms Ångfartygs Rederi AB (1870), Ångfartygs AB Södra Sverige (1870) och Wicanders Rederi AB (1891). Med rederierna kom också en mängd ångfartyg. Stockholms kajer myllrade av liv med ångbåtar som kom eller lämnade huvudstaden. Det måste även ha funnits massor med sjöfolk. Säkert hade de behov av föreningar som tillvaratog deras intressen. Alla fartygsbefälhavare, oavsett rederi, gick samman i Ångfartygs Befälhavare Sällskapet (bildat 1857).

Men det behövdes även andra föreningar. En sådan påminns vi om genom dess ensidiga jetong av brons. Det är Svenska Styrmans Föreningens jetong, som är formad som en styrtratt med ögla. I mittpartiet finns initialerna S.S.F. och en sextant.

År 1877 stiftades Ångbåts-Befälhavare-Föreningen (Å.B.F.), huvudsakligen på initiativ av befälhavare vid Stockholms Ångslupsbolag och underofficerare vid Kungliga Flottan. Föreningens ändamål var att "bereda medlemmarna sjuk- och begravningshjälp samt vid iråkad nöd tillfälligt understöd". Föreningens medlemmar bar ett nålmärke av mäsing i form av ett ankare, krönt med initialerna Å.B.F.

/W

Källa

Gustafsson, G.A. & Hägg, E., *Stockholms Ångbåtssjöfart*. Stockholm 1933.

Sammanställning av Loheskatten

Årtal	8 mark Antal	4 mark Antal	2 mark Antal	1 mark Antal	5 öre Antal
1661			3		
1662			2		
1663			3	2	
1664		1	126	10	
1665			162	25	
1666			154		
1667	1		155		
1668		6	146		
1669		2	214	5	
1670	1		242		
1671			274	11	
1672	2		49	4	
1673		1	67		
1674			59	1	
1675			84		
1676			44		
1677			31		
1678			16		
1679			14		
1680			31		
1681			37		
1682			76		
1683		19	58	26	
1684		14	45	14	
1685		14	57	66	
1686		16	93	93	
1687		38	120	80	
1688		119	236	356	
1689		28	223	303	
1690		86	225	111	
1691		77	218	85	1
1692	20	121	293	154	
1693	17	394	449	98	
1694	16	532	845	154	
1695	28	154	334	205	
1696	2	132	327	263	
1697			16	34	
Summa	87 st	1 754 st	5 528 st	2 100 st	1 st
Totalt antal Karl XI-mynt:					9 470 st

Kristina	2 mark: 11	1 mark: 3
----------	------------	-----------

Antal övriga (dvs ej Karl XI) mynt: 8 712 st
Totalt antal mynt i Loheskatten: 18 182 st

Karl X	2 mark: 12	1 mark: 2
--------	------------	-----------

Karl XII	8 mark: 13	4 mark: 744	2 mark: 3 094	1 mark: 1 355	4 carolin: 1
----------	------------	-------------	---------------	---------------	--------------

Ulr. El.	4 mark: 3	2 mark: 94	1 mark: 58
----------	-----------	------------	------------

Fredrik I	Riksdaler: 12	¼ riksdaler: 36	4 mark: 32	2 mark: 290	1 mark: 157
	10 öre: 2 772	1 öre: 2			

Kastmynt: 7	Utländska riksdaler: 11	½ taler: 2	⅓ taler: 1
-------------	-------------------------	------------	------------



Loheskatten som den såg ut vid upptäckten 1937. Foto ATA.

Mynt- och silverskatten hittades av ett arbetslag på Lilla Nygatan 5 i Stockholm den 15 oktober klockan 10.30 på förmiddagen 1937 i samband med ett renoveringsarbete då takhöjden skulle ändras.

Karl Westerberg höll på att gräva ut mylla då han fick se något som blänkte. Det var ett vackert silvermynt som han stoppade i fickan. När han tog nästa spadtag kom ytterligare mynt i dagen. Han ropade på sina arbetskamrater som kom rusande och de hjälptes åt att leta i myllan för hand. Alla fick händerna fulla av mynt. Efter ytterligare friläggning fann de ett stor kärl med mynt. Alla häpnades av vad de såg. Nu insåg de att detta var för mycket. Vi får inte röra detta mer utan måste kontakta någon myndighet. Man kom överens om att ringa till Statens historiska museum. Nu kanske vi blir förmögna? Personal från museet tog hand om fyndet som vägde inte mindre än 201 kg.

Silverskatten i Gamla stan visade sig både genom sin storlek och märkvärdighet vara av riksintresse. Redan

vid genomgången av fyndet förvånades man av den höga kvalitén på alla silverföremålen: fat, bägare, stop, supskedar och grytor från början av 1600-talet till 1741, vilket är det sista årtal på nerlagt mynt. Efter bara 10 dagar gjorde man en utställning av materialet på Storgatan i Stockholm som besöktes av ca 3000 personer per dag de första dagarna. När utställningen stängdes efter 21 dagar hade den besökts av 35 031 personer.

Karl Westerberg och hans fyra arbetskamrater fick en hittelön från Vitterhetsakademien på 15 000 kronor att dela på. 1940 tjänade en 1:e notarie vid domsaga 200 kr samt fritt rum i månaden. Upphittarna fick ca två årslöner var. När skatten någon gång under 1741, eller senare, nerlades av någon var det en kapitaldeposition. Den siste i Lohesläkten vid namn Lohe-Burensköld dog 1779, hans änka 1826. Hon dog fattig.

Numismatiskt sett har mynten haft en mycket stor betydelse när det gäller variantfloran. Mynten blev ett bra tillskott av bl. a. Karl XI:s mynt för Kungl Myntkabinettets samlingar.

Lohe-skatten

visas i Kungl. Myntkabinettets
nyöppnade utställning

Myntskatternas Magi

Eftersom jag själv sedan några år tillbaka samlar Karl XI:s mynt med stort nöje vill jag här dela med mig av mina uppgifter om fördelningen mellan årtal och valörer under denne regent i fråga om Loheskatten.

Sven-Olof Källerholm

Källor:

Silverskatten, Åhlén & Åkerlunds förlag, 1937.

Lagerqvist, L. O., Nathorst-Böös, E. Vad kostade det? Borås 1997

KMK-SHM inv.

Wiséhn, I.: Kungl. Myntkabinettets tillfälliga utställningar. SNT 1/94 s. 9-13.



Medaljer över prins Eugen

Av Ulf Nordlind och Ian Wiséhn

De flesta svenska kungliga personer har av olika orsaker avbildats (eller deras namnmonogram återfinns) på medaljer. I detta hänseende är inte prins Eugen något undantag. Men i hans fall kan man tänka sig att vissa medaljer gjorts av konstnärer som en vängåva till en prins som också var "kollega". I denna artikel beskrivs nio medaljer som ägnats "Målarprinsen".

Den konstnärliga ädran inom släkten Bernadotte har säkert flödat rikast hos Oscar II:s och Sofias fjärde och yngste son Eugen, hertig av Närke och Sveriges (till 1905 även Norges) arvfurste. Naturligtvis måste han traditionsenligt avlägga officersexamen och blev med tiden överste i Livregementets husarer, men för övrigt ägnade han sig åt konsten.

Prins Eugen Napoleon Nicolaus föddes 1 augusti 1865 på Drottningholms slott. Efter skolgången vid Beskowska skolan i Stockholm fick han den nämnda militärutbildningen. Han blev student i Christiania 1884.

Prins Eugen drogs tidigt till de sköna konsterna. I januari 1887 reste prinsens till Paris, där han som *Monsieur Oscarson* sällade sig till den stora skaran av unga konstadepter. Han började sin konstnärsbana vid tiden för en av de största omvälvningarna, som förekommit i den moderna konsten – impressionismen. Parisstudierna varade vintrarna 1887-89. På somrarna var han hemma i Sverige och målade. I Paris studerade han för bla Bonnat och Puvis de Chavannes och på världsutställningen i Paris 1889 utställde han för första gången ett par landskapsstudier och en modellstudie. Sedan förlade han sin verksamhet till hemlandet. I striden mellan den konservati-



va Konstakademien och det oppositionella Konstnärsförbundet var han neutral men sympatiserade med de senare. För sina frisinnaade åsikter skull kallades han *Röde prinsen*.

Det stämmingsfulla, nationella landskapsmåleriet fick tidigt en god företrädare i prins Eugen. Den svenska naturen i sina skiftande dagar återgav han lyriskt i *Våren* (1891), *Det gamla slottet* (1893), *Molnet* (1895) och *Sommarnatt* (1895). Likväl konstaterade han själv, att han inte ägde en enda droppe svenskt blod i sina ådror.

Prins Eugen anlätades ofta för målningar i större format. Han målade *Hagastämningar* (1898) för Operans kungliga foajé, *Stockholms slott* (1899) för svenska paviljongen på Parisutställningen 1900, sedermera på Stockholms nation i Uppsala, *Sommar* (1904) för Norra latin och freskerna *Staden vid vattnet* (1916-23) för Stockholms stadshus och mycket annat.

Flera somrar bodde prins Eugen i Tyresö, där *Molnet* och *Sommarnatt* kom till, men 1899 inköpte han Waldemarsudde på södra Djurgården. Intill den gamla anspråkslösa träbyggnaden, där han först bodde, uppförde han efter Ferdinand Bobergs ritningar 1904 en ståtlig stenvilla, vars terrasser pryddes med berömda skulpturverk och omgavs med vackra trädgårdsanläggningar. Prinsen var en stor blomstervän. Denna omgivning med sina ekar, sin oljekvarn, vita båtar i segelleden och utblicken

mot den i solljus skimrande staden inspirerade konstnären.

Efter prins Eugens död 17 augusti 1947 skänktes Waldemarsudde med sitt rika konstgalleri till Stockholms stad och blev därmed ett mycket populärt utflyktsmål.

Här nedan följer en förteckning över de medaljer som är ägnade prins Eugen:

1. Hertigen av Närkes besök på Kungl. Myntet den 24 april 1879

Präglad silvermedalj som mäter 29 mm i diameter. Vid nedre kanten finns konstnärssignaturen L.A., dvs Lea Ahlborn. Kring kanten på båda sidor finns en hög ram.

Åtsidan: E (i skrivstil) under hertiglig krona.

Frånsidan: DEN 24 APRIL 1879. Under texten avbildas en medaljpress mellan tre kronor.

Hyckert, Num. Medd. XIII, s. 207, nr 1. Olsén s. 246.

Det var i Europa brukligt att myntverken, i samband med kungliga besök, lät prägla minnesmedaljer. Medaljer överlämnades till den kungliga personen och hans uppvaktning. Troligen fick även myntverkets ledning och tjänstemän var sin medalj. Vid åtta tidigare tillfällen hade kungligheter erhållit speciellt framtagna medaljer eller mynt i samband med besök vid myntverk: Gustav IV Adolfs besök vid kopparmyntverket i Avesta 1794 (Hd 9); Gustav IV Adolfs besök på Kungl. Myntet i Stockholm 1796 (Hd 13) och 1797 (Hd 13a); kronprins Oscars besök på Kungl. Myntet 1835 (Hd 9); Oskar I:s besök på Kungl. Myntet 1851 (Hd 18); kronprins Carls besök på Kungl. Myntet 1852; Oskar II:s besök 1879



4.



5 a.

(Hy, NM XIII nr 2b); prins Carls besök 1877 (Hy, NM XIII, nr 1).

2. Svensk-norska koloniens i Paris fest för hertigen 1887

Präglad bronsmedalj med ögla och ring, 33 mm i diameter. Medaljen är utgiven av medaljföretaget C. Massonnet i Paris. Detta företag använde sig av olika konstnärer som sällan fick signera sina alster. Av denna orsak är konstnären okänd.

Åtsidan: E under en adlig krona. Kring kanten finns en pärlrand.

Frånsidan: 19 MARS 1887 utskrivet på två rader på en palett med i hålet instuckna penslar. Vid nedre kanten finns tillverkarens namn: MASSONNET ED.

Hyckert, Num. Medd. XIII, s. 207-208.

Prins Eugen reste till Paris i januari 1887, där han som "Monsieur Oscarson" sällade sig till den stora skaran av unga konstadepter. Inte mindre än 46 svenska konstnärer ha-

de man räknat där 1884, och många var kvar, när Eugen kom. På somrarna var han emellertid hemma i Sverige.

Eugen uppmärksammades av den franska pressen och han gick på visit till den franske presidenten. Bland konstnärskollegorna var han först tvungen att försöka övervinna en viss misstro, men till slut besegrades motståndet. Ett tecken på detta är kanske svensk-norska koloniens fest för Eugen.

3. Hertigens besök i Göteborgs musei myntkabinett 1889

Präglad silvermedalj som mäter 16 mm. På åtsidan återfinns namnet EUGEN under en hertiglig krona. På frånsidan finns texten: GÖTEBORGS / MUSEI / MYNTKABINETT / 1889 på fyra rader, överst en femuddig stjärna och nederst en kort linje.

Medaljen är utförd av Adolf Lindberg (han fick 25 kronor för arbetet)

och präglingen skedde hos knappmakaren Mathias Pettersson i Stockholm. Medaljen hade beställts av kammarherren Magnus Lagerberg, Göteborg.

När Eugen besökte myntkabinetet i Göteborg fick han som gåva den lilla silvermedaljen som präglats till den kunglige gästens ära. Magnus Lagerberg, som beställt medaljen, har bla gått till historien som den som initierat eller på egen bekostnad låtit prägla flest medaljer i Sverige. Totalt handlar det om ett hundratal olika. Lagerberg har på så vis uppmuntrat medaljintresset bland allmänheten. Även konstnärerna gynnades av Lagerbergs beställningar.

4. Allmänna svenska utställningen för konsthantverk och konstindustri i Stockholm 1909

Plakett präglad i guld (3 ex), silver (25 ex) och brons (223 ex), 70 x 54 mm. Konstnär är Erik Lindberg.



5 b.



6.

Åtsidan visar prins Eugens bild. Inskrift upptill: EUGEN HERTIG AV NÄRKE och under bilden: HEDERSORDFÖRANDE VID ALLM. SVENSKA UTSTÄLLNINGEN FÖR KONSTHANDTVERK OCH KONST-INDUSTRI I STOCKHOLM 1909.

Frånsidan visar en vy av utställningsbyggnaderna. Nedtill på sidorna om en plint står två kvinnor som bryter rosor från en girland. På plinten finns plats för ingravering av namn mm.

Denna plakett användes som belöningsmedalj under utställningstiden. Guldexemplaren utdelades till Gustav V, prins Eugen som var utställningens hedersordförande och f.d. landshövdingen A.G.J. Svedelius som var utställningens ordförande. Silverexemplaren utdelades till chefen för finansdepartementet, ledamöterna i utställningens bägge utskott samt lotterikommitte-rade, byggnadschefen och vaktchefen. Bronsexemplaren fick en vidare spridning.

5. Prins Eugen

Gjuten bronsmedalj av Svante Nilsson 1933. Medaljen, som mäter 120 mm, har troligen utförts som ett fritt arbete.

Åtsidan visar prins Eugens bröstbild, höger sida, samt texten EUGEN. Frånsidan visar ett landskap med hus.

Konstnären har säkerligen hämtat inspiration från prins Eugens målning "Det gamla slottet" från 1893.



7.

6. Prins Eugen 70 år 1935

Gjuten bronsplakett av Svante Nilsson 1935. Plaketten har måtten 76 x 123 mm. Troligen ett fritt arbete. Ensidig.

Åtsidan visar prinsens bröstbild, höger sida. Till höger om porträttet finns texten: EUGÉN / 1 AUGUSTI / 1865 - 1935.

7. Prins Eugen

Gjuten ensidig bronsmedalj av Svante Nilsson 1939. Medaljen, som mäter 93 mm, har troligen utförts som ett fritt arbete. Ensidig.

Åtsidan visar prinsens bröstbild, höger sida.



8.

8. Konstakademiens "hertigliga medalj"

Präglad medalj i guld (prins Eugens exemplar), silver och brons av Erik Lindberg 1944. Medaljen mäter 56 mm.

Åtsidan visar prinsens bröstbild, vänster sida, samt texten: EUGEN PRINCEPS SUECIAE.

Frånsidan visar kvinnogestalter som målar och tecknar, samt texten: ARTIS PATRIAE DECUS ET COLUMEN / R ACAD ARTIUM LIBERALIUM SUEC D D D. MCMXLIII. (En prydnad och ett stöd för fäderneslandets konst. Kungl. Akademien för de fria konsterna i Sverige giver, skänker och helgar. 1943.)

Medaljen fungerar som belöning till eleverna inom akademiens arktektskola. Litt. Ehrensvärd nr 422.



9.

9. Prins Eugen-medaljen

Präglad oval medalj av Ivar Johnsson 1945, 33x29 mm. Medaljen präglas av Myntverket.

Åtsidan visar prinsens profil, vänster sida, samt texten: MCMXLV.

Frånsidan visar en olivkvist samt därunder texten: MANU ET INGENIO. (Med hand och snille).

Prins Eugen-medaljen instiftades av Gustav V i samband med hertigens av Närke, prins Eugens 80-årsdag. Den utdelas för framstående konstnärlig verksamhet. Medaljen utdelas i guld (förgyllt silver) av åttonde storleken. Den bäres på bröstet i vitt-gult-vitt band med röda kantränder. Vanligen utdelas medaljen på Eugendagen den 5 november. Litt. Svarstad.

Källor och litteratur

Cronlund, E., Svante Nilsson och hans Paristid. Å propos några nyförvärv till Kungl. Myntkabinettet. *Ord och Bild* 1941, s. 397-402.

Cronlund, E., Nilsson, Svante Edvin. *Svenskt Konstnärlexikon*. Vol. IV, Malmö 1961, s. 212.

Ehrensvärd, U., Medaljgravören Erik Lindberg 1873-1966. *Numismatiska Meddelanden XXXII:2*, Stockholm 1988, s. 59-60.

Forrer, L., *Biographical Dictionary of Medallists*. Vol. III, London 1907, s. 603.

Hildebrand, B., Eugen Napoleon Nicolaus. *Svenskt Biografiskt Lexikon*, band 14, Stockholm 1953, s. 639-662.

Hyckert, B.E., Sveriges och svenska konungahusets minnespenningar. *Numismatiska Meddelanden XIII*, Stockholm 1892, s. 207-208.

Lindberg, E., Adolf Lindberg 4 sept. 1839 - 27 juni 1916. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1939, s. 32-34.

Nyman, T., Johnsson, Ivar Viktor. *Svenskt Konstnärlexikon*, vol. III, Malmö 1957, s. 314-316.

Olsén, B., Lea Ahlborn. En svensk medaljkonstnär under 1800-talet. Lund 1962, s. 246.

Svarstad, C., Prins Eugen-medaljen. Et hederstegn for bildende kunstnere og kunsthåndverkere. *Gullsmedkunst* nr 3, 1950.

Zachau, I., *Prins Eugen - nationalromantikern*. Kristianstad 1989.

Zachau, I., *Prins Eugen. Det öppna landskapets skildrare*. Uddevalla 1991.

Foto: Bengt A. Lundberg, RAÄ. □

Södertälje kanal

Visst kan en kanal vara värd en jetong! År 1924 tillverkades en jetong som en del i firandet av den då helt ombyggda Södertälje kanal.

Jetongen, som är av silver, har oreלבunden form och en höjd på 35 mm. Den är ensidig men på fränsidan finns inslaget silverstämplor och texten: SVEN KULLE MEDALJGRÄVÖR. Åtsidan visar en rikt dekorerad portal med slingrande banderoller. Portalens sidor består av polare. Nederst finns näckrosblad bakom de svenska tre kronorna och året 1924. I mittdelen finns en framställning av fören på ett fartyg och i bakgrunden forsar vatten i en sluss. Överst på banderollen finns texten: MINNE AV SÖDERTÄLJE KANALS OMBYGGNAD. Jetongen har en ögla i övre kanten.

Södertälje kanal påbörjades 1806 av Södertälje kanal- och slussverksbolag under ledning av E. Nordevall och blev färdig 1819. Djupet var 3,56 meter. Kanalen inköptes av staten 1912 och ombyggdes genom Vattenfallsstyrelsens försorg 1917-23 för trafikering med 5,5 meter djupgående fartyg.

IW



Foto: Jan Eve Olsson, KMK.

Aktiebolaget Fallskärm för spekulanter

Ordet "fallskärm" har under de senaste tio åren fått en ny innebörd. De flesta högre chefer inom näringslivet har specialavtal eller en s.k. fallskärm, som vecklar ut sig vid plötslig eller planerad avgång från chefsposten.

Företeelsen är hårt kritiserad, men vi är nog många som skulle vilja ha en egen fallskärm. Om nu detta inte går att ordna genom arbetet finns det andra lösningar. Mynthandlaren Bir-



Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

ger Strandberg fick under 1998 i ett antal aktiebrev som är utgivna den 15 maj 1926 av Aktiebolaget Fallskärm i Stockholm. Som en bakgrund till texten flyger ett dubbeldäckt flygplan genom molnen. Nedanför glider en man med fallskärm. Naturligtvis handlar det om ett företag som tillverkar fallskärmar!

IW

MYNT & MEDALJER

Sveavägen 96

Box 19507

S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)

+ fax 08-673 34 23

Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar i stor sortering.

Öppet: vard. 11-18, lörd. 10-14

Kungl. Myntkabinettets restaurang och café

● MYNTKROGEN ●

arrangerar middagar och fester

Kontakta

LEIF SIGERTUN

tel. 08-10 45 90 • fax 08-22 43 90

och få ett personligt bemötande!

KÖPES!

IOGT:s VETERANMEDALJ

IOGT-NTO:s högsta utmärkelse

STORA KOPPARBERGS LÄNS
KUNGLIGA HUSHÅLLNINGS-
SÄLLSKAPS GULDMEDALJ I
15:e STORLEKEN

Tilldelad Landshövding S.H. Kvarnzelius
år 1931

STORKORSKRASCHANEN AV
NORDSTJÄRNEORDEN

"Fiskfjällsmodellen"

Vänligen kontakta,

Stefan Jakab

Tulegatan 36, 4 tr
113 53 Stockholm
Tel. 0708 - 61 71 08



Nytt om böcker – recensioner



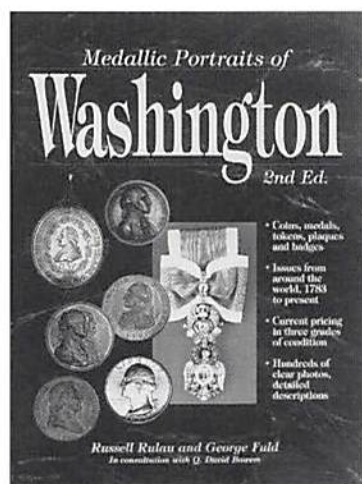
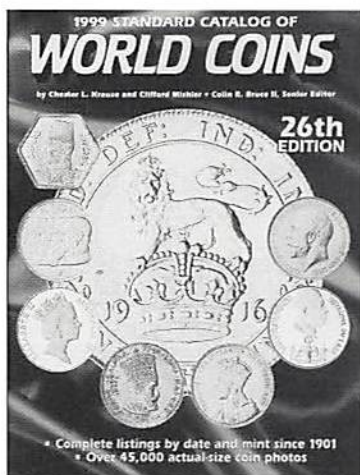
KRAUSE PUBLICATIONS i USA har utkommit med två nya kataloger om moderna sedlar respektive om 1900-talets mynt.

Det första verket heter: *1998 Standard Catalog of World Paper Money - Modern Issues 1961-1998*. Vol. 3 (784 sidor). Denna bok har sammanställts av Colin R. Bruce och Neil Shafer. De har prissatt mer än 10 000 internationella sedlar. Som vanligt har man avbildat de flesta sedlarna, vilket innebär 6 800 bilder. Boken kostar \$34,95 samt postavgifter.

Den andra katalogen heter: *1999 Standard Catalog of World Coins* och utkommer nu i sin 26:e (!) upplaga. Författarparet heter Chester L. Krause och Clifford Mishler. Om man jämför med 25:e upplagan har nu 80 nya sidor tillkommit och ca 2 000 nya myntbilder. Sammanlagt finns ca 47 000 mynt avbildade i skala 1:1. Det är Krause Publications långa erfarenhet och stora bildarkiv som gör det möjligt att klara av denna nästan omöjliga uppgift att avbilda alla mynt och sedlar som utkommit i världen. Boken har med alla världens länder från Afghanistan till Zimbabwe t.o.m. 1997 års myntutgåvor. Katalogen är tjock och kostar \$47,95 samt porto.

Boken kan beställas från Krause Publications, Book Department NKR8, 700 E. State St., Iola, WI 54990-0001, USA.

JW



Russell Rulau & George Fuld: Medallic Portraits of Washington. Iola 1999, 2:a uppl. Boken kan beställas från Krause Publications, Book Department PR99, 700 E. State St., Iola, WI 54990-0001, USA. Det går även att beställa boken genom Krause Publications hemsida: <http://www.krause.com>. Boken kostar \$34,95 samt porto.

I FÖRENTA STATERNA finns ett ständigt intresse för landets första president, George Washington. Under 1999 planerar många statliga institutioner och privata företag att hedra Washington i samband med hans 200-åriga dödsdag. Detta kommer att ske på olika sätt. United States Mint kommer t ex att utge ett guldmynt i valören \$5.00 och även en ny typ av 25-centmynt. Den största privatsamlingen av Washingtoniana kommer också att säljas i år på auktion.

Sedan 1985 har medaljer från 1700- och 1800-talen med Washingtons porträtt mer än tredubblats i värde. Kanske är det därför som författarna Rulau och Fuld utkommit med en andra upplaga av boken om medaljer, jetonger, polletter och mynt med presidentens bild. Under årens lopp har tusentals sådana framställts. Alla dessa finns avbildade i boken.

En svensk samlare är kanske inte så road av ett så fjärran ämne, men visst kan man göra ikonografiska jämförelser. Finns det några likheter med hur vi framställt våra främsta personligheter på medaljer? Hur framstår medaljporträtten i förhållande till övrig bildkonst etc.

JW

BÖCKER OCH MYNT

Köpes och säljes!

- Lista på numismatisk litteratur kan erhållas.

Besöksadress: Tegnérgatan 14
Torsdagar kl. 15.00 - 18.00

BOK & ANTIK AB

Box 6078, 187 06 Täby.
08-510 128 18

PLATE MONEY

**The world's largest currency
Av Bertel Tingström**

**Inbunden, illustrerad, 344 s.
Rea i Kungl. Myntkabinetts butik!
Nu endast 150 kr! (förr 550 kr)**

LUNDS MYNTHANDEL

**KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR**

**MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR**

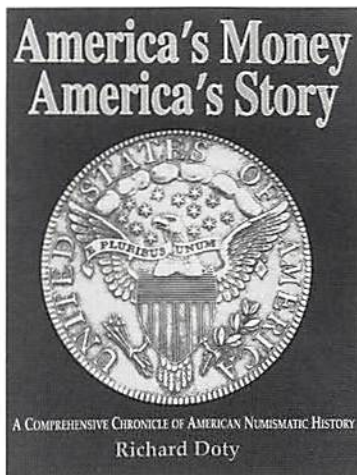
**GRATIS LAGERLISTA
(uppgiv samlarområde)**

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69

Richard Doty: America's Money – America's Story. A Comprehensive Chronicle of American Numismatic History. Iola 1998, 248 sidor, mer än 250 illustrationer. Boken kostar \$34.95 samt porto. Den kan beställas från Krause Publications, Book Department NPR8, 700 E. State St., Iola, WI 54990-0001, USA.

ÅR 1998 utkom en ny översiktlig bok om amerikanska mynt genom tiderna. Boken har författats av den kände amerikanske numismatikern Richard Doty som är museiman vid den numismatiska samlingen i Smithsonian Institution – National Museum of American History. Dotys bok är en trevlig och lärd ingång till Förenta Staternas mynt- och sedelhistoria. Kapitlen handlar tex om pengarna i de tretton kolonierna (dvs den brittiska koloniala tiden), frihetskrigets pengar, "Hard Money" och den unga republiken, privatbanksedlarnas tid, guldrushen, inbördeskrigets pengar, de gyllene åren kring sekelskiftet, depressionen osv.

Den som läser Richard Dotys bok lär sig lika mycket om pengarnas historia som om Förenta Staternas historia. *IV*



Ett försvunnet porträtt över Bror Emil Hildebrand

I de stora porträttarkiven, som tex Svenska Porträttarkivet (SPA), som har registrerat ca 80.000 svenska porträtt (dock ej fotografiska porträtt) och Kungliga Biblioteket, finns mängder av porträtt som i dag är helt anonyma. Det händer att besökande forskare med stor personkunska sätter sig med bildläggen över de okända ansiktena för att eventuellt kunna identifiera någon man eller kvinna.

Även inom numismatikens område finns det relativt kända personer, av vilka vi i dag saknar porträtt. Ta tex medaljkonstnärerna som till vardags arbetade med andra människors anletsdrag. Rimligen borde det finnas något självporträtt eller porträtt som någon konstnärskollega utfört. Trots detta vet vi inte hur Carl Enhörning eller Ludvig Persson Lundgren såg ut – och de levde ändå på 1800-talet! Men sedan kan det vara åt andra hållet, nämligen att vi vet att ett porträtt gjorts över en person, men att porträttet är försvunnet eller ännu ej identifierat. Så är fallet med ett tidigt porträtt över riksantikvarien och numismatikern Bror Emil Hildebrand (1806-1884). Om detta skriver han själv till sin gode vän Christian Jürgensen Thomsen i Köpenhamn (brev daterat 21 april 1843, Antikvarisk Topografiska Arkivet, Stockholm):

"Jag kommer åter med några rader, för att tala om ett ämne som intresserar dem – den unge artisten Lindblom. Han har, sedan De såg honom, vuxit upp till en lång, smärt, men svagt bildad yngling, med bleka drag, i hvilka hjertats godhet och sinnets anspråklöshet uttalas. Sedan några år tillbaka har han arbetat hos vår bästa Lithograf Cardon, och af honom njutit omvårdnad och hjälp. Arbetstimmarne på Akademien hafva aldrig blifvit försummade. För ett par månader sedan fick han ett af de högsta prisbelöningarne för sin ritning efter modell. Under förra året började han försöka sig i porträttering. Jag hade ej sett honom på en längre tid, då han i Januari kom till mig och visade mig ett af honom utfördt originalporträtt, sedermera ritadt på sten. Det var väl arbetadt, ehuru lithograferingen icke lyckats riktigt. Han porträtterade mig och lyckades utomordentligt väl. Likheten är fullkomlig och sjelfva det artistiska utförandet är jmförligt med de bästa svartkriteritningar som hos oss produceras. Alla som sågo mitt porträtt fattade välvilja för den unge älskelige artisten och bland mina bekanta fick jag åt honom flere kunder, än han kunde medhinnna".

En kort tid senare avlider Lindblom. Gustaf Wilhelm Lindblom (1823-1843) var verksam som litograf omkring år 1840. Han deltog i Konstakademiens utställning 1843 med ett par porträtt i svartkrita. *IV*

quadra

Klenoder i
Kungl. Myntkabinettet

Ett urval av museets
samlingar presenterade i
exklusiv formgivning
med bilder i färg, från
Fyrspannet och Arethusa
till Belöning för snillen

90 kr
Inbunden 150 kr

Ring vår butik
08-5195 5304
och få den hem!

Portokostnad tillkommer

Ruterkung som pollett



Polletten här intill är tillverkad av ett spelkort. Tyvärr finns inte mycket kvar av bildsidan på ruterkungen. Baksidan däremot, är mycket ovanlig. Jag har tidigare bara sett den på tio kort, som ingår i en textilsamling i Nordiska museet (korten har använts sekundärt för att linda garn på, NM 154.532) samt på två eller tre kort i Stockholms stadsmuseum (SSM 59 281-3).

Nordiska museets kort är fotograferade och har individuell märkning. Sålunda finns en ruterkung, som dock inte är exakt lik pollettens, men mycket lik, vilket tyder på samma tillverkare (tyvärr oidentifierade). Där finns också klöverkung, – dam, – knekt, spaderkung, hjärterdam, – knekt, ett par av dem i två exemplar. Inget av korten har signatur som kan ge någon vägledning.

Av de kort som finns på Stockholms stadsmuseum är ett spaderess, såvitt jag kunnat se utan stämplrar, och en klöverkung. Båda är, vad jag minns, funna i ett gammalt stockholmshus i samband med rivningar. Tyvärr ger inte dessa båda kort heller någon vägledning. Men tiden bör vara runt sekekskiftet 1800.

Polletten tillhör Avesta Myntmuseum.

Ali Jerremalm

Foto J E Olsson. Naturlig storlek.



Pollettsamlare!

Smärre Skrifter Nr 7

En ny publikation från Svenska Numismatiska Föreningen har nu kommit från tryckeriet. Smärre Skrifter Nr 7 handlar om svenska militärpolletter och är författad av Magnus Widell. Du har nu möjlighet att köpa den från föreningen för endast **100 Skr + porto** (20 Skr). Boken är på 96 sidor och är ett viktigt bidrag till studiet av polletter då övergripande, uppdaterade, verk över Sveriges polletter ännu ej finns att tillgå.

Boken beställs enklast genom insättning av ovannämnda belopp på postgiro 15 00 07-3. Vid eventuella frågor kontakta vårt kansli på nedanstående adress. Boken kan också köpas i butiken på Kungl. Myntkabinettet.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Kansli: Banérgatan 17 nb, 115 22 Stockholm. Telefon: 08-667 55 98. Fax: 08-667 07 71.

E-post: snf@wineasy.se – Kansliet är bemannat: Onsd. - torsd. 10.00-13.00.

Offer mot vårtor

Fyra elementarskolpojkar fanns i den lilla Smålandssocknen. En var tolv år, två tretton och en fjorton.

En av oss, en bondson, hade förfärligt mycket vårtor på händerna. Han hade försökt många mixturer för åkoman, hade grävt ned många ärter under jordfasta stenar och uttalat trollformeln: *När ärtan ruttar bort, ska vårtan försvinna* – ja, han hade till och med vänt sig till skolans läkare. Men denne bar i staden med omnejd vedernamnet Doktor Hjälplos, så från det hållet var ingen bot att vänta. Och nu hade Malla i fattigstugan rätt honom att offra i Höde offerkälla, men en hel krona skulle det vara och ingen usel kopparslant. Han hade för detta ändamål fått en krona av sin mor, ty fadern, kyrkovärden, var så snål att han skrek när han skulle gå på prevetet, sa man.

Prästen i Höde hade en son som var klasskamrat med värtägaren. Halvanan mil hade vi till kyrkan. Och när vi gjorde halt på Berga klint låg de milsvida skogarna med små sjöar här och där i den vackraste solrök, och längst borta blänkte Höde kyrka vit.

Här tog Johan, värtmannen, med hemlighetsfull min fram en näverbit, på vilken han skrivit upp ramsan, som han måste läsa innan han lade pengan i källan:

Söte Herr Fane, tag sjukdomen min, så skänker jag dig daleren min!

Och sedan skulle han gräva ned näverbiten norr om källan.

Sedan gällde det att ta reda på offerkällan. I ett torp vid landsvägen fick vi besked. En gumma visade oss på en skogshöjd ett bra stycke därifrån.

– I sir en skorsten mella träa därneborste. Då korgmakarns stuva. Gå in i te hömen, han är hemma, för ja sir då ryker u skorsten. han visar er väjen!

På en smal och brant stig tog vi oss fram till korgmakarens boning och steg in.



– Å si på bekanta! Å de inte Albet på stationen? Vesst i hälskota är då då! Va blåser då nu för vinna, ätter han ä ute så långt hemifrån?

– Jo, vi är bara mä Johan här, som ska te källa å offra bort sina värter. En hel krona har han med sej!

– Jaja, då munga sum har blett bota-da ve den källa.

Vi gick och snart var vi framme. Under ett stort klippblock, skuggat av väldiga granar låg offerkällan, kransad av pors och skvattram. Johan tog fram näverbiten och läste:

Söte Herr Fane, tag sjukdomen min, så skänker jag dig daleren min!

Sedan släppte han pengan högtidligt i det klara vattnet, där den blixtrade till ett par gånger innan den lade sig att lysa på botten. Och korgmakaren sa:

– Jaha, om fjorton dar kan han stryka å "sej värtera som om di vure arter, då kan han ge sek på! Då ä en rent markvadi källa då här, fast gunäs så visst, då inte munga sum lägger nôt i'a nu för tia.

Nu går fölk te doktorer å andra dummingar sum inte nöet kan å inte nöet vet. Ju mer en offerar, ju fortare blir en fresker. Häradsmann i Lillång hadde tannavark å han lae dit fem enkroninger å jädran besittat stanna inte varka på fläcken.

Offerexpeditionen fortsatte med diverse äventyr. Och ganska säkert är, att värtorna försvann... □

Av Albert Engström (1869-1940), född i Löneberga socken i Småland men uppvuxen i Hulås socken.

En offerexpedition. *En konstig blandning*, s 246-260. Stockholm 1935.

Berättelsen om offerkällan är "utplockad" ur historien och redigerad av MGL.

Minnet av en svensk seger

Slaget vid Svensksund den 9 och 10 juli 1790 är det mest kända sjöslaget under ryska kriget 1788-90. Över detta slag, som blev en stor framgång för skärgårdsflottan, avtäcktes på 100-årsdagen av slaget en minnessten i parken på Skeppsholmen i Stockholm. Själva avtäckningen ägde rum under militära hedersbetygelser den 9 juli 1890 i närvaro av dåvarande kronprins Gustaf. Garnisonens och flottans trupper paraderade och man sköt salut. Ett minnestal hölls av



kommendörkapten August Hjelmstierna.

Till denna minnesdag hade man låtit tillverka en liten jetong i silver

som mäter 31 x 15 mm. Utformningen är tämligen speciell. En stående oval visande ett ankare och de svenska tre kronorna samt omskriften: SVENSKSUND 1789. 1890 och 1790. Ovalen är placerad på ett ankare.

Inspirationen kommer säkert från de medaljer som utdelades till Gustav III:s officerare efter slaget. Jetongen har avbildats vid ett par tidigare tillfällen. Den finns med i D. Holmbergs auktionskatalog 126, nr 68 (1923) och i en kort artikel skriven av Tuukka Talvio i *Finsk Numismatisk Tidskrift* 1994 nr 2, s. 46.

JW

Årsberättelse

för år 1998

avgiven av styrelsen för

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsmötet

ägs rum den 20 april 1998 på Kungl. Myntkabinetten på Slottsbacken i Stockholm. Ordföranden Torbjörn Sundquist öppnade årsmötet och hälsade de närvarande välkomna.

Minnet av de sedan föregående årsmöte avlidna medlemmarna hyllades med en tyst minut.

Styrelsens årsberättelse och revisorernas rapport presenterades och styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna årets (1997) förvaltning.

I enlighet med valberedningens förslag omvaldes Börje Rådström och Göran Wahlquist till ordinarie styrelseledamöter på tre år. Sedan Anders Frösel avgått ur styrelsen valdes Ian Wiséhn till ordinarie styrelseledamot på två år.

Frédéric Elfver, Jan Karlsson och Anders Nordin omvaldes till styrelsesuppleanter på ett år. En suppleantplats lämnades vakant.

Till valberedning omvaldes Lars O. Lagerqvist och Bjarne Ahlström.

Till ordinarie revisorer omvaldes Hans Henriksson och Bjarne Ahlström. Till revisorssuppleant omvaldes Lars-Åke Leijon.

Årsavgiften

fastställdes oförändrad till 200 kronor (100 för juniorer och 300 för utrikes boende).

Belöningar

Föreningens guldnål för 40-årigt hedersamt medlemskap utdelades till

- Nils Åke Sandberg
- Paul Levin
- Peter Berghaus

Styrelsen

Vid det konstituerande sammanträdet fördelades uppdragen enligt följande:

Ordförande	Torbjörn Sundquist	(omval)
Vice ordförande	Börje Rådström	(omval)
Sekreterare	Göran Wahlquist	(omval)
Kassaförvaltare	Ulf Nordlind	(omval)
Ledamot	Kjell Holmberg	
Ledamot	Kenneth Jonsson	
Ledamot	Ian Wiséhn	

Styrelsen har under året hållit fem protokollförda sammanträden. Förutom i styrelsen har arbete pågått i olika kommittéer:

- för programverksamhet
- för samarbete inom Nordisk Numismatisk Union

Resultaträkning för Svenska Numismatiska Föreningen för räkenskapsåret 1.1.1998 – 31.12.1998

Intäkter

Medlemsavgifter

Årsavgifter 160.810:—

Intäkter av kapital

Räntor å bankräkning, postgiro och obligationer samt utdelning på aktier och fonder 126.993:49

Försäljningsresultat

Samlarmynt	3.795:—	
Medlemsnålar	105:—	
Auktioner	273.826:—	277.726:—

Övriga intäkter

Diverse intäkter 3.722:50

Summa intäkter 569.251:99

Kostnader

Personalkostnader

Löner	35.150:—	
Sociala avgifter	8.585:—	43.735:—

Övriga kanslikostnader

Försäkring	4.777:—	
Hyra	3.600:—	8.377:—

Kontorsomkostnader

Telefon	4.352:—	
Kontorsmateriel	6.090:—	
Tryck, foto	5.574:50	
Allmänna omkostnader	4.469:50	
Porton	9.678:50	30.164:50

Föreningsverksamhet

SNFs 125-årsjubileum	178.595:—	
SNFs hedersgävomedalj	26.083:30	
Avgift till Nordisk Numismatisk Union (NNU)	1.956:—	
Avgifter till Internationella Numismatiska Kommissionen m fl föreningar	1.216:40	
Möten, gåvor m m	23.960:—	
Bibliotek (inbindning, inköp bl a Magnus Lagerbergs eget numismatiska bibliotek)	155.883:84	
SNFs medaljsamling, inköp	540:—	
SNFs 125-årsmedalj	3.315:45	
Register till NM m m	8.170:36	399.720:35

Tidskrifter

SNT	284.648:25	
Bidrag från numismatiska stiftelser	– 170.000:—	
	114.648:25	
NUM	4.740:23	119.388:48

Summa kostnader 601.385:33

Underskott att avräknas kapitalet – 32.133:34

Summa 569.251:99

Balansräkning för Svenska Numismatiska Föreningen

Tillgångar	31.12.1998	31.12.1997
<i>Omsättningstillgångar</i>		
Kotanter	688:50	256:50
Postgiro	118.990:04	71.259:23
Bank	221.731:75	204.890:87
Lager: samlarmedaljer	7.882:—	6.882:—
litteratur	1.000:—	1.000:—
samlarjetonger	—:—	1.000:—
	<u>350.292:29</u>	<u>285.288:60</u>
<i>Anläggningstillgångar</i>		
Obligationer	735.348:—	909.615:—
Aktier	99.598:—	99.598:—
Aktiefond	988.136:42	853.575:15
Inventarier	1:—	1:—
Föreningens medaljsamling	1:—	1:—
Föreningens litteratur	1:—	1:—
	<u>1.823.085:42</u>	<u>1.862.791:15</u>
Summa tillgångar	2.173.377:71	2.148.079:75

Skulder och eget kapital

<i>Kortfristiga skulder</i>		
Leverantörsskulder	9.900:—	8.644:—
Upplupna skulder	2.045:—	795:—
Källskatter	4.100:—	2.715:—
Förskottsbetalningar:		
Medlemsavgifter	70.800:—	70.050:—
Prenumerationsavg. NNUM	8.640:—	8.540:—
	<u>95.485:—</u>	<u>90.744:—</u>

För särskilda ändamål reserverade medel

Belöningsmedaljers fond	—:—	3.315:70
-------------------------	-----	----------

Donationsfonder och andra fonder

C W Burmesters medaljfond	157.233:—	156.550:—
C W Burmesters förlagsfond	226.210:—	283.504:—
N L Rasmussons stipendiefond	64.870:—	64.411:—
Lars O. Lagerqvists medaljfond	112.158:—	—:—
Summa skulder	560.471:—	504.465:—

Eget kapital

Eget kapital vid årets början	1.549.555:05	1.484.353:57
Årets resultat	- 32.133:34	65.201:48
	<u>1.517.421:71</u>	<u>1.549.555:05</u>
Summa skulder och eget kapital	2.173.377:71	2.148.079:75

Marknadsvärde obligationer, aktier och aktiefond

Obligationer Nom. värde	898.858:—	1.073.125:—
— " — Marknadsvärde	1.044.227:—	1.150.526:—
Aktier — " —	241.800:—	327.900:—
Aktiefond — " —	2.577.223:—	1.994.424:—
Summa marknadsvärden	3.863.250:—	3.472.850:—

– för Föreningens auktionsverksamhet
– för Föreningens publiceringsverksamhet

Stiftelser

Sven Svenssons stiftelse för numismatik
Föreningens representanter har varit:
Ordinarie: Supplementar:
Torbjörn Sundquist Ian Wiséhn
(tom 980304)
Kenneth Jonsson Göran Wahlquist
Ulf Nordlind Kjell Holmberg

Gunnar Ekströms stiftelse för numismatisk forskning

Föreningen har representerats av:
Ulf Nordlind (ordinarie) och Björn Taras-Wahlberg (suppleant)

Sven Svenssons samlingar

Kontrollant för samlingarna har under året varit Torbjörn Sundquist.

Svensk Numismatisk Tidskrift (SNT)

har under året haft Ian Wiséhn som ansvarig utgivare. Manuskriptgranskare har varit Lars O. Lagerqvist. Redaktionssekreterare har varit Monica Golabiewski Lannby och annonsansvarig Frédéric Elfver. SNT har utkommit med åtta nummer varav ett (nr 7) jubileumsnummer. Vidare har en auktionskatalog utgivits i samband med jubileumsauktionen den 5 december 1998.

Publikationer

Smärre Skrifter nr 8 utkom till 125-årsjubileet – av föreningen utgivna medaljer, belöningar, hedersledamöter mm – 3:e utvidgade och reviderade upplagan.

Auktionsverksamheten

har under året skötts av Anders Nordin.

Föreningsmöten och sammankomster

22/1 berättade Ulla Westermarck om sicilianska mynt från 400-talet före Kristus – i samarbete med KMKV

5/3 Lars O Lagerqvist käserade om euro – den nya europeiska valutan med tillbakablick på gemensamma valutor genom historien – i samarbete med KMKV

19/3 klubbmöte

2/4 Rolf Alstertun berättade om sitt samlarområde – Utländska mynt som cirkulerat i Sverige fram till år 1500

16/4 Torun Zachrisson käserade utifrån sin avhandling: Så vill jag tolka vikingatidens guld- och silverskatter – i samarbete med KMKV

20/4 hölls årsmöte på Kungl. Myntkabinettet

17/5 hölls myntets dag på Kungl. Myntkabinettet

23/9 Harald Salvesen höll föredrag om delar av hans samling av antika grekiska mynt

12/11 Lars O. Lagerqvist berättade minnen och numismatiska anekdoter

4-6/12 hölls föreningens 125-årsjubileum

Gunnar Ehnбом 1910 - 1999

Gunnar Ehnбом föddes och växte upp i Tomelilla. Till Malmö flyttade han 1942. Han var anställd vid posten, där han slutade som värdeexpedient, vilket innebar att han hade ansvaret för värdeförsändelserna vid kontoret Malmö 1.

Gunnar blev tidigt intresserad av att samla frimärken, kanske beroende på hans anställning. Småningom tröttnade han dock och gjorde sig av med sina frimärkssamlingar. Samtidigt hade han länge varit intresserad av gamla mynt och

detta blev hans stora hobby livet ut. Hans specialitet var Karl XI:s mynt, av vilka han byggde upp en mycket betydande samling, kanske med särskild tonvikt på tvåmarksmynten.

Gunnar hade ett mycket stort kontaktnät och få var de samlare, åtminstone i södra Sverige, som han inte personligen kände och var god vän med. Med dåtidens störste handlare Harry Glück hade han under mer än 25 år ett mycket nära affärsmässigt och vänskapligt samarbete. Otaliga gånger besökte Harry det Ehnбомska sommarstället i Hanaskog, som blev centrum för många numismatiska träffar. Gunnar ställde ofta upp och det blev många sightseeingturer runt Skåne tillsammans med familjerna. Andamålet var naturligtvis dock framför allt att Harry skulle träffa kunder.

Gunnar hade alltid bästa tänkbara stöd i sin kära hustru Inga-Stina och hon tvekade aldrig att ställa upp och se till att gästerna förplågades på bästa sätt, såväl i Hanaskog som i Malmö. Särskilt rörande är följande historia. De var på semester på Gotland 1946, när en ny försäljningslista från T.G. Appelgren nådde Gunnar. Semestern avbröts och det blev resa till Stockholm och besök hos Appelgren. Detta drog ut på tiden och när Gunnar äntligen kom hem satt Inga-Stina vid fönstret och vakade för att släppa in sin make. Hon frågade om han köpt vad han ville ha och Gunnar svarade, att det hade han gjort så när som på ett mynt, ett Olof Skötkonungsmynt som kostade trehundra kronor, vilket Gunnars kassa alltså inte räckte till. Inga-Stina gick och plockade bland sina tillhörigheter och kom tillbaka till Gunnar och sa: "Här har du trehundra kronor, åk tillbaka till Appelgren i morgon och köp myntet". Så ställer en myntsamlares idealhustru upp! Till händelsen kan läggas, att Gunnar givetvis var morgonpigga nästa dag, åkte till Appelgren så fort det var möjligt och köpte myntet. När han gick därifrån mötte han en man i trappan på väg in för att köpa just detta mynt!

En av Gunnars goda samlarvänner var Hjalmar Wenerth i Malmö. När denne så att säga nått mogen ålder började han fundera på att göra sig av med samlingen. Han erbjöd då Gunnar att om denne öppnade mynthandel, skulle han få hela Wenerths stora samling att sälja i kommission. Gunnar avböjde dock och stannade vid posten. I stället hjälpte han till att sälja betydande delar av samlingen vid träffar hemma hos sig själv. Resten av samlingen köptes senare av Harry Glück i början på 1960-talet.

Gunnar var mycket generös att dela med sig av sitt vetande och många är de unga samlare som han givit goda råd på vägen. Även för mig har Gunnar betytt oerhört mycket. När jag blev "skåning" i slutet på 60-talet lärde jag omedelbart känna honom och vi blev snabbt goda vänner. När vi träffades brukade Gunnar ofta säga: "Du ska specialsamla, det är mycket givande". Till att börja med lade jag ingen större vikt vid detta råd, men så småningom mognade det. Det blev i första hand Kristinas ettöringar av koppar



Foto: familjen Ehnбом.



forts. från föregående sida

- 4/12 öppnades jubileumsutställningen
- 5/12 jubileumsauktion och därefter middag
- 5/12 föredrag av Kolbjörn Skaare: Omkring en gulds katt från vikingatiden
- 6/12 föredrag av Lars O. Lagerqvist: Euron och dess föregångare

Medlemsutvecklingen

framgår av följande sammanställning:

	31/12 1997	31/12 1998
Beskyddare	1	1
Hedersledamöter	4	4
Korresponderande ledamöter	20	20
Ständiga medlemmar	36	35
Årligen betalande äldre medlemmar	704	721
Årligen betalande yngre medlemmar	18	19
Utländska medlemmar	33	38
Anslutna föreningar och klubbar	24	24
	838	862

Under år 1998 har följande medlemmar avlidit: Burnett Anderson, Washington DC, USA, Torsten Carlsson, Uppsala, Bengt Folke, Stockholm, Bo Forssell, Malmö, Peter Millar, Stockholm, Hans Olsson, Borgholm, Bertil Törnkvist, Stockholm.

Föreningens ekonomi framgår av balansräkning samt vinst- och förlusträkning.

Torbjörn Sundquist Ordförande	Göran Wahlquist Sekreterare
Börje Rådström Vice ordf	Ulf Nordlind Kassaförvaltare
Kjell Holmberg Ledamot	Kenneth Jonsson Ledamot
Ian Wiséhn Ledamot	

som jag kom att ägna många års speciala intresse, och därefter i stort sett alla särskilt intressanta varianter av Sveriges mynt. Aldrig har jag fått ett bättre råd. Om det är något jag nu kan instämma i så är det i glädjen att specialsamla. Att gå litet djupare in på något område är oändligt givande.

Ett annat guldminne jag har av Gunnar är en lunch. På 60- och början av 70-talen hade Skånes Numismatiska Förening julfester. Detta var mycket trevliga tillställningar och vi hedrades ofta av besök av Harry Glück, givetvis med lämplig del av sitt alltid fina lager. Vid en dylik fest kommer Gunnar fram till mig efter maten och säger: "Skulle du vilja komma hem till mig på lunch i morgon, Harry och Lars Lagerqvist kommer också". Aldrig har jag glatt mig så åt en inbjudan. Vilken lycka det var att få bli litet närmare bekant med två sådana personligheter inom numismatikens underbara värld!

Givetvis var Gunnar en av de ledande inom Skånes Numismatiska Förening, vilken han ju var medlem av praktiskt taget sedan den bildades 1935. Han skötte tex under många år föreningens auktionsverksamhet. Han upphörde med denna 1971 när sonen Ingvar övertog Harry Glücks filial i Malmö. Ingvar fick under alla år stor hjälp på många olika sätt av Gunnar i sitt yrke. Gunnar var också en av grundarna av Kristianstadortens Numismatiska Förening, nu en av landets största och livaktigaste.

Efter fyrtio års medlemskap i Svenska Numismatiska Föreningen hedrades Gunnar med dess guldnål.

Förutom mynt hade Gunnar också en mycket fin samling av numismatisk litteratur med många pärlor bland svenska och danska myntböcker.

I oktober 1997 blev det nödvändigt för Gunnar att flytta till ett hem i utkanten av Malmö. Där vårdades han på bästa sätt innan han lungt och stilla somnade i 25 februari.

Sten Törngren

INTERNATIONELLA AUKTIONER

FORTLÖPANDE INLÄMNING
TILL VÅRA 3 ÅRLIGA AUKTIONER

*Du som förut lämnat objekt till oss:
Kom gärna med mer!*

*Du som hittills inte lämnat något:
pröva oss!*

Dina objekt bjuds ut till vår **världsomspännande kundkrets**, som är intresserad av såväl MYNT som frimärken, brev, häften, vykort, handskrifter och aktiebrev m.m.

Du kan alltid vara säker på att få **högsta möjliga priser** för Ditt material. Din **trygghet** är att vi har **80-årig erfarenhet** och finner glädje i att hjälpa våra kunder till maximalt resultat.

Dödsbon och advokater anlitar ofta oss.

GRATIS RÅDGVNING!

Ring gärna!

FK 08-678 32 17
FAX 08-678 19 39

MYNTKOMPANIET

Birger Jarlgatan 8, 3 tr
114 34 STOCKHOLM

KÖPER SÄLJER VÄRDERAR

Kvalitetsauktioner
två gånger per år



**B. AHLSTRÖM
MYNTHANDEL AB**

Norrmalmstorg 1, 1tr.

Box 7662 103 94 STOCKHOLM

TEL: 08-10 10 10 FAX: 08-678 77 77

Ulf Nordlinds Mynthandel AB



Köper – säljer – värderar

**Mynt – Sedlar – Medaljer
Ordnar – Litteratur**

Karlavägen 46, Box 5132
102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax. 08-661 62 13

Föreningsmeddelanden

*inför t. ex. föredrag,
möten och auktioner sändes till
redaktionen senast den
1:a i månaden före utgivning.*

Nya mynt

Österrike

utgav den 4 mars 1999 ett nytt jubileumsmynt i valören 20 schilling. Myntet består av 920/1000 koppar, 60/1000 aluminium och 20/1000 nickel. Vikt 8 gram, 27,7 mm.

Myntet hedrar diktaren Hugo von Hofmannsthal (1874-1929). Hans ungdomslyrik hör till sekelskiftetidens ännu levande tyska dikt. Senare skrev han operalibretton (bl.a till Richard Strauss *Rosenkavaljeren*, 1911), omdikningar av Sofokles skådespel samt av den medeltida moraliteten *Det gamla spelet om Envar* (1911).

Auktioner

Maj:

- 4 London, Baldwin. Bl.a. antika mynt
- 5 London, Baldwin. Brittiska mynt
- 5-7 München, Hirsch
- 17 Basel, Münzen & Medaillen AG
- 18-19 Zürich, Leu. Antika mynt
- 20-23 48th IAPN General Assembly in Madrid

Juni:

- 4 London, Vecchi
- 4 München, Numismatik Lanz. Bl.a. medeltid
- 5 Long Beach, Ponterio
- 5 München, Numismatik Lanz. Antika mynt
- 6 München, Numismatik Lanz. Prof. Göbels bibliotek
- 7 München, Giessener Münzhandlung-Gorny. Antika mynt
- 8 München, Giessener Münzhandlung-Gorny. Moderna mynt
- 8 Mannheim, KPM
- 12 Bruxelles, Jean Elsen. 58th Public Auction

Strandbergs Mynthandel AB & Aktiesamlaren AB

köper och säljer

Mynt, sedlar, medaljer, ordnar
Gamla aktiebrev, äldre handlingar m.m.

Arsenalsgatan 8C, Box 7377
103 91 Stockholm
Tel: 08-611 01 10, 611 58 20
Fax: 08-611 32 95



MYNTSKATTERNAS

Magi



KUNGLIGA MYNTKABINETTET

Sveriges Ekonomiska Museum

Slottsbacken 6 • Stockholm • www.myntkabinettet.se

FISCHER